

Nr 7.

Ankom till riksdagens kansli den 9 maj 1924 kl. 2 e. m.

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 7, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående säkerheten för lån till elektriska distributionsföreningar från vissa penningförvaltande verk.

I en inom andra kammaren väckt och till dess fjärde tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 290, har herr *Johanson* i Hörninge hemställt, att riksdagen behagade i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att Kungl. Maj:t måtte *Motionen.*

a) utfärda sådana instruktioner till riksförsäkringsanstalten, pensionsstyrelsen och postsparbanken, att lån må till viss utsträckning kunna utlämnas utan annan säkerhet än inteckning i ortsnät med tillhörande transformatorstation, under förutsättning att intyg av vederhäftig, opartisk sakkunnig erhålles om att nätet befinnes i ett ändamålsenligt skick och såväl tekniskt som ekonomiskt skötes på fullgott sätt,

b) medgiva vattenfallsstyrelsen rättighet att placera sina fonder i lån på sätt ovan angivits.

I fråga om motiveringen får utskottet, liksom motionären, hänvisa till den av samme motionär väckta motionen nr 289 i andra kammaren (likalydande med motionen nr 128 i första kammaren av herr *Schedin*).

På grund av en inom första kammaren av herr *Schedin* väckt motion, nr 129, likalydande med nu föreliggande motion nr 290 i andra kammaren, har första kammarens andra tillfälliga utskott, dit den förstnämnda motionen hänvisats för förbedande behandling, i vederbörlig ordning inhämtat yttranden i frågan från riksförsäkringsanstalten, fullmäktige för pensionsförsäkringsfonden, generalpoststyrelsen och vattenfallsstyrelsen. Avskrifter av dessa yttranden hava ställts till andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts förfogande. *Yttranden.*

Riksförsäkringsanstalten har i sitt yttrande i frågan anfört i huvudsak följande: *Riksförsäkringsanstalten.*

För samtliga av riksförsäkringsanstalten utlämnade lån till elektriska distributionsföreningar hade ställts borgen av kommun. Motionen åsyftade, att lån ur olycksfallsförsäkringsfonden skulle utlämnas på samma villkor, som i vissa fall tillämpades vid utlämnande av lån från statskontoret ur kraftledningslånefonden. Att i förevarande avseende jämställa lån ur kraftledningslåne-

fonden med lån ur olycksfallsförsäkringsfonden läte sig emellertid icke göra. Kraftledningslånefondens medel vore av statsmakterna anslagna för främjande av landets elektrifiering, och det föreläge således här ett direkt intresse att göra åtkomsten av kapital så lätt tillgänglig som möjligt. Den säkerhet, som inteckning i ortsnät med tillhörande transformatorstation erbjöde, torde kunna i vissa fall anses någorlunda betryggande, men densamma kunde enligt riksförsäkringsanstaltens förmenande icke anses utgöra fullgod säkerhet. Förutom de olägenheter, som kunde följa därav, att distributionsförenings rätt att få hava ledningar och understationer kvarstående å annans mark icke varit intecknad eller intecknad med tillräckligt god förmånsrätt, ville riksförsäkringsanstalten särskilt framhålla risken av, att abonnenter kunde utträda ur distributionsförening med påföljd, att driften nedlades. Den risk, som sålunda otvivelaktigt vore förenad med utlåning mot säkerhet av ifrågavarande slag, vore sådan, att riksförsäkringsanstalten funne det uteslutet, att lån borde beviljas ur olycksfallsförsäkringsfonden mot dylik säkerhet. Fondens medel vore *icke* statsmedel utan tillhörde anstaltens försäkringstagare och försäkrade. På grund av denna olycksfallsförsäkringsfondens karaktär skulle det för ett bifall till motionen i vad riksförsäkringsanstalten vidkomme enligt anstaltens mening vara en given förutsättning, att statsverket iklädde sig ansvaret för de förluster, som på grund av denna läneverksamhet kunde uppstå för riksförsäkringsanstalten. Det finge heller icke förbises, att riksförsäkringsanstalten icke hade till sitt förfogande nödig sakkunskap för bedömandet av värdet av en inteckning i ett distributionsnät.

På grund av det anförda avstyrker riksförsäkringsanstalten bestämt bifall till motionen i den mån den berör riksförsäkringsanstaltens verksamhet.

Fullmäktige
för pensions-
försäkrings-
fonden.

Fullmäktige för pensionsförsäkringsfonden anföra i huvudsak följande:

Vid fastställandet av reglementet för förvaltningen av pensionsförsäkringsfonden hade statsmakterna i första hand låtit sig angeläget vara att bereda största möjliga trygghet vid placeringen av fondens medel. Placering mot allenast nöjaktig säkerhet kunde äga rum allenast i form av lån till företag, som vore ägnade att i pensionsförsäkringens intresse befordra folkhälsan. De lån, som ur pensionsförsäkringsfonden utlämnats för elektriska företag, hade samtliga beviljats i form av lån till kommuner eller till enskilda mot kommunal garanti. För dessa lån hade fonden således fullt betryggande säkerhet. Ur säkerhetssynpunkt syntes lån mot säkerhet allenast av inteckning i ortsnät med transformatorstation icke vara tillräckligt betryggande, ens under förutsättning att intyg av i motionen omfördärligt art meddelades om nätets beskaffenhet och driftens skötsel. Det vore tydligt, att den ekonomiska depressionen gått mycket hårt ut över de elektriska föreningarna och att dessa för närvarande befunde sig i en utpräglad svaghetsperiod. Men även under normala förhållanden torde en dylik anläggnings värde vara i så hög grad beroende av affärsmässiga, mer eller mindre obeständiga faktorer, att den icke kunde anses som fullgod säkerhet ens för en mindre del av det beräknade värdet. Det måste tillses, att pensionsförsäkringsfonden erhöle fullt tillfredsställande säkerhet för lånen till de elektriska föreningarna. Att pensionsförsäkringsfonden härvidlag skulle ikläda sig några risker borde uppenbarligen icke ifrågakomma. Vissa praktiska svårigheter skulle slutligen helt visst komma att visa sig vid organiserandet av en läneverksamhet av här åsyftat slag, då ju fondens förvaltningsorgan icke förfogade över sakkunnig personal för bedömande av värdet av en såsom säkerhet för lån erbjuden inteckning i ledningsnät.

Fullmäktige avstyrka sålunda, att grunderna för förvaltningen av pensionsförsäkringsfonden ändras på i motionen åsyftat sätt.

Generalpoststyrelsen anför i frågan bland annat följande:

Generalpoststyrelsen.

Då postsparbankens överskottsmedel vore insättarnas egendom, vore det givetvis nödvändigt att för dessa medel vinna en placering, som kunde anses innebära fullgod säkerhet. Någon förlustrisk torde icke kunna eller böra tagas, även om ändamålet med den upplåning, som söktes, vore socialt gagnande. Generalpoststyrelsen saknade inom sig sådan fackutbildad personal, som skulle erfordras för en direkt prövning av värdet av en anläggning av här ifrågasvarande slag, och bleve alltså hänvisad att lita till särskilt tillkallad sakkunnig. Men även det fortgående underhållet och den ekonomiska skötseln av anläggningen måste av en långivare följas med uppmärksamhet, och en dylik övervakande verksamhet från generalpoststyrelsens sida torde icke kunna åvägbringas utan vissa olägenheter och rätt stora omkostnader. Även om denna värdeprövning och fortlöpande tillsyn skulle kunna tillfredsställande ordnas, hölle emellertid generalpoststyrelsen före, att säkerhet av omhandlade slag icke kunde anses vara så riskfri, som man måste fordra, då det gällde placering av postsparbankens överskottsmedel.

På anförda skäl avstyrker generalpoststyrelsen bifall till motionen i vad densamma avser postsparbanken.

Vattenfallsstyrelsens yttrande i frågan är av följande lydelse:

Vattenfallsstyrelsen.

»Då det i motionen föreslås, att Kungl. Maj:t bör medgiva vattenfallsstyrelsen rättighet att placera sina fonder i lån till elektriska distributionsföreningar, så torde närmast hava avsetts medel ur statens vattenfallsverks förnyelsefonder. Dessa uppgå vad kraftverken beträffar för närvarande till cirka 9 mill. kr. och komma under den närmaste tiden att växa relativt snabbt, så att de efter 10 år beräknas vara uppe i en storlek av 25 å 30 mill. kr. Eftersom förnyelsefonderna kunna sägas innehålla de medel, som motsvara den på grund av slitage enligt äldre begrepp erforderliga avskrivningen och eftersom det naturligtvis alltid kommer att förefinnas ett visst slitage inom anläggningarna, så komma förnyelsefonderna aldrig att behöva fullständigt länsas vid anläggningarnas förnyelse. Det är därvid sannolikt, att det kapital, som en gång tillförts förnyelsefonderna, icke kommer att erfordras för förnyelser, innan fonderna vuxit till 20 å 30 mill. kr., i det att kostnaden för de mindre förnyelser, som år för år måste göras, kan bestridas med en del av det löpande årets avsättning till förnyelsefond.

Utom verkens förnyelsefonder förvaltar vattenfallsstyrelsen även pensionsfonder för personalen, men då desamma åtminstone för närvarande äro av relativt ringa storlek, torde man kunna bortse från dem i detta sammanhang.

Kraftverkens förnyelsefonder äro för närvarande till allra största delen placerade i riksgäldskontoret, och vattenfallsstyrelsen åtnjuter å desamma en ränta, som med $\frac{1}{2}$ % överstiger högsta gällande depositionsränta. Emellertid har vattenfallsstyrelsen redan under föregående år tagit under övervägande, huruvida icke bland annat för vinnande av högre ränteaavkastning en annan placering av medlen kunde göras och därvid även ifrågasatt, att någon del av förnyelsefonderna skulle kunna utlånas till de till statens kraftnät anslutna distributionsföreningarna. Då dessa vattenfallsstyrelsens planer delgivits en av styrelseledamöterna i Mälardödsprovinsernas elektriska länsförening, ligger det antagandet nära till hands, att det är detta uppslag, som föranlett länsföreningens förslag i skrivelse till chefen för kungl. jordbruksdepartementet (se

bilagan till motion nr 128 i första kammaren), att medel ur vattenfallsstyrelsens fonder skulle kunna utlånas till distributionsföreningarna. Vattenfallsstyrelsens avsikt har emellertid varit att, i den mån ändrad placering av förnyelsefonderna skulle äga rum, denna ändring huvudsakligen skulle innebära, att förnyelsefonderna insattes i vattenfallsstyrelsens egen rörelse. Enklast sker detta därigenom, att vattenfallsstyrelsen berättigas att återbetala en del av de anslag av lånemedel, som riksdagen beviljat till utförande av distributionsanläggningar, och att i stället i dessa anläggningar, i den mån de äro driftfärdiga, investeras medel ur förnyelsefonderna. Detta bör icke föranleda någon ändring av det bokförda värdet av anläggningarna och icke heller någon ändring av det bokförda värdet av förnyelsefonden. Vidare bör å förnyelsefondsmedel, som insatts i anläggningarna, beräknas ränta, exempelvis efter 5 %, och motsvarande belopp tagas av årets driftinkomster och tillföras förnyelsefonden.

Det kan möjligen invändas, att en dylik omplacering av medel tillhörande förnyelsefonden endast är en bokföringsåtgärd, ty samma kapital står i båda fallen till statens disposition, antingen som hos riksgäldskontoret deponerade förnyelsefondsmedel eller som anslagsmedel, som frigiorts genom förnyelsefondens placering i vattenfallstyrelsens rörelse. Men det föreligger den skillnaden, att medan riksgäldskontoret icke kan påräkna, att förnyelsefondsmedel, som insätts därstädes, äro för längre tid disponibla för statens övriga utgifter, och av denna anledning varken kan på ett fullvärdigt sätt utnyttja detta kapital eller lämna vattenfallsstyrelsen en ränta, motsvarande den effektiva ränta styrelsen får vidkännas för nya anslag av lånemedel, så skulle genom att förnyelsefondsmedlen delvis placeras i vattenfallsstyrelsens anläggningar en dylik fullvärdig användning av de fonderade medlen erhållas.

Motionärens avsikt är tydligen, att det i vattenfallsstyrelsens fonder disponibla kapitalet i viss mån skall göras tillgängligt för utlåning till distributionsföreningar. Detta kan naturligtvis ske på det sätt, som motionären synes hava tänkt sig, nämligen att vattenfallsstyrelsen startar en låneverksamhet av samma art som vid utlånnande av lån ur kraftledningslånefonden. Enligt vattenfallsstyrelsens åsikt är det emellertid olämpligt att splittra denna verksamhet på alltför många statsorgan, vilka då löpa risk att driva sin låneverksamhet oberoende av varandra och utan hänsyn till om ett visst företag tilldelas lån från flera håll. Då det åsyftade resultatet kan vinnas med anlåtande av det kapital, som finnes i vattenfallsstyrelsens förnyelsefonder, indirekt på sådant sätt, att vattenfallsstyrelsen placerar dessa förnyelsefonder i sina anläggningar, och därigenom kapital, som förut varit bundet i anläggningarna, blir disponibelt för statsmakterna, som sålunda kunna ställa dessa medel till kraftledningslånefondens disposition för utlåning till distributionsföreningarna, så anser vattenfallsstyrelsen detta sätt att ordna saken vara det avgjort lämpligaste. På liknande sätt kunna möjligen medel tillföras kraftledningslånefonden för dess speciella art av låneverksamhet från pensionsförsäkringsfonden eller från postsparbanken.

Vattenfallsstyrelsen anser det emellertid önskvärt, att styrelsen i undantagsfall kan uppträda såsom direkt långgivare åt distributionsföretag, som äro anslutna till statens kraftverk. Härmed avses sådana fall, då skyndsamt hjälp är erforderlig för något företag, som råkat i ekonomiska svårigheter, och då det ur affärssynpunkt är önskvärt, att stöd kan lämnas utan dröjsmål. I dylika fall bör vattenfallsstyrelsen med Kungl. Maj:ts tillstånd i varje särskilt fall kunna mot tillfredsställande säkerhet utlåna lån ur vattenfallsverkets förnyelse-

fonder. Beträffande den säkerhet, som därvid skall fordras, böra inga generella föreskrifter vara gällande, utan därom bör beslutas i samband med lånens utlämnande med hänsyn tagen till föreliggande omständigheter.

I den mån motionen berör vattenfallsstyrelsens verksamhet, vill styrelsen sålunda för sin del tillstyrka, att möjlighet beredes vattenfallsstyrelsen, att i den utsträckning, som befinnes lämplig med hänsyn till förnyelsefondernas egentliga uppgift att lämna det för anläggningarnas förnyelse efter brukbarhetstidens slut erforderliga kapital, *dels* i statens vattenfallsverks egen rörelse och särskilt i kraftverkens driftdiagniska distributionsanläggningar investera kapital ur verkets förnyelsefonder med återlämnande av motsvarande belopp utav förut av statsmakterna beviljade anslag för sådant ändamål, vilket kan tänkas möjliggöra lämnande av ökade anslag till kraftledningslånefonden, *dels* med Kungl. Maj:ts medgivande i varje särskilt fall använda en del av förnyelsefondernas kapital för direkt utlåning till distributionsföretag, som äro anslutna till statens kraftverk, mot den säkerhet och på de villkor i övrigt, som med hänsyn till föreliggande omständigheter kunna godkännas.»

Utskottet behjärtar till fullo den svåra ställning, vari de elektriska distributionsföreningarna för närvarande i många fall befinna sig, och är helt ense med motionären i fråga om önskvärdheten av att den upplåning, som är erforderlig för företagens behöriga skötsel, på allt sätt underlättas.

Utskottet.

Gent emot det förslag till lösning av distributionsföreningarnas kreditfråga, som innefattas under punkt a) i föreliggande motion, hyser utskottet dock starka betänkligheter. Vad sålunda angår olycksfallsförsäkringsfonden, pensionsförsäkringsfonden och postsparebankens överskottsmedel synes det uppenbart, att dessa medel äro av den art, att det vid deras placering måste tillses, att fullt betryggande säkerhet erhålles. Detta har även kraftigt framhållits i de av vederbörande förvaltningsorgan i frågan avgivna yttranden. Och det torde icke kunna förnekas, att en såsom säkerhet för lån lämnad inteckning i ortsnät med tillhörande transformatorstation i många fall icke erbjuder tillbörlig grad av trygghet. Detta i förening med de praktiska svårigheter för de förvaltande myndigheterna, som givetvis skulle uppstå vid organiserandet av en låneverksamhet av i motionen ifrågasatt slag, har gjort, att utskottet icke ansett sig kunna tillstyrka, vad motionären hemställt under punkt a) i sin motion.

Vidkommande härefter yrkandet under punkt b) angående placeringen av vattenfallsstyrelsens fonder torde detta närmast hava avseende på statens vattenfallsverks förnyelsefonder. Vattenfallsstyrelsen har nu i sitt yttrande i frågan redogjort för vissa planer rörande omplacering av dessa fonder. Dessa planer gå ut på att förnyelsefonderna i stället för att såsom hittills till allra största delen vara placerade i riksgäldskontoret skulle placeras i vattenfallsverkets distributionsanläggningar. Härigenom skulle kapital, som förut varit bundet i anläggningarna, bliva disponibelt för statsmakterna, som, framhåller vattenfallsstyrelsen, sålunda kunde ställa dessa medel till kraftledningslånefondens disposition för utlåning till distributionsföreningarna. Detta sätt att ordna saken anser vattenfallsstyrelsen vara det avgjort lämpligaste.

Den anordning, som vattenfallsstyrelsen sålunda förordat, synes utskottet

innebära en lyckligare lösning av frågan om beredande av ökade upplåningsmöjligheter för distributionsföreningarna än vad i föreliggande motion ifrågasatts. Såsom även vattenfallsstyrelsen framhåller, torde det få anses mindre lämpligt att splittra låneverksamheten på flera statsorgan, vilka då löpa risk att driva sin låneverksamhet oberoende av varandra och utan hänsyn till om ett visst företag tilldelas lån från flera håll. Att här föreslå ett genomförande av vattenfallsstyrelsens förslag låter sig emellertid icke göra, då utskottet därigenom givetvis skulle gå utöver motionens ram. Någon direkt åtgärd i frågan från riksdagens sida torde för övrigt måhända komma att visa sig obehövlig, då man väl torde hava anledning förmoda, att de ovan berörda planerna dylik åtgärd förutan komma att tagas under övervägande.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 6 maj 1924.

På utskottets vägnar:

KARL WARD.

Närvarande: herrar *Ward*, *Andersson* i Storegården, *Larsson* i Kroken, *Isacsson*, *Gustafson* i Vimmerby, *Berg* i Karlskrona, *Månsson* i Backa, fröken *Tamm* samt herr *Karlsson* i Grängesberg.
